

**RUS VA INGLIZ TILIDAN KIRGAN TERMINLARNING O'ZBEK TILIDAGI SEMANTIK VA FONETIK MOSLASHUVI****Muysinova Sevinchbonu Sarvar qizi**

Qarshi davlat universiteti xorijiy tillar

fakulteti filologiya va tillarni o'qitish (rus tili) yo'nalishi 1-bosqich talabasi.

Murojaat uchun Tel: +99888880881701 [smuysinova@gmail.com](mailto:smuysinova@gmail.com)<https://doi.org/10.5281/zenodo.20167394>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada rus va ingliz tillaridan o'zbek tiliga kirib kelgan terminlarning semantik, fonetik, morfologik hamda pragmatik moslashuv jarayonlari lingvistik jihatdan kompleks tarzda tahlil qilinadi. Zamonaviy globallashuv sharoitida ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot, tibbiyot, siyosat va axborot-kommunikatsiya sohalarining jadal rivojlanishi natijasida o'zbek tilining lug'at tarkibi yangi xorijiy terminlar bilan muntazam boyib bormoqda. Ayniqsa, sovet davrida rus tili orqali kirib kelgan terminlar hamda mustaqillikdan keyingi davrda ingliz tilidan faol o'zlashtirilayotgan atamalar til tizimida muhim o'rin egallaydi.

Maqolada o'zlashgan terminlarning talaffuz, yozilish, grammatik shakllanish va ma'no xususiyatlaridagi o'zgarishlar atroflicha yoritiladi. Shuningdek, fonologik integratsiya, leksik assimilyatsiya, semantik siljish, pragmatik moslashuv va semantik nativizatsiya kabi jarayonlarning o'zbek tilidagi namoyon bo'lish shakllari tahlil qilinadi. Rus tilidan kirgan terminlarning ko'proq ma'muriy, siyosiy va texnik sohalarda faol qo'llanishi, ingliz tilidan o'zlashayotgan terminlarning esa IT, marketing, internet va zamonaviy texnologiyalar bilan bog'liq holda keng tarqalayotgani ilmiy misollar asosida ko'rsatib beriladi.

Tadqiqot davomida rus va ingliz tillaridan kirgan terminlarning moslashuv mexanizmlaridagi tipologik farqlar aniqlanib, ularning o'zbek tilining leksik tizimi va uslubiy qatlamiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslanadi. Bundan tashqari, zamonaviy nutq jarayonida gibridd terminologiya, kodlarni aralashtirish va yangi semantik birliklarning shakllanish tendensiyalari ham kuzatiladi.

Tadqiqot natijalari o'zlashgan terminlarning o'zbek tilining lug'at boyligini kengaytirish, yangi ilmiy tushunchalarni ifodalash hamda zamonaviy kommunikativ ehtiyojlarni qondirishdagi muhim rolini ko'rsatadi.

**Kalit so'zlar:** terminologiya, lingvistik moslashuv, semantik transformatsiya, fonetik integratsiya, leksik assimilyatsiya, o'zlashgan birliklar, pragmatik moslashuv, morfologik adaptatsiya, semantik nativizatsiya, til kontaktlari, interferensiya, gibridd terminologiya, globallashuv jarayoni, kommunikativ funktsionallik.

**Аннотация.** В данной статье комплексно анализируются семантические, фонетические, морфологические и прагматические процессы адаптации терминов, заимствованных из русского и английского языков в узбекский язык. В условиях современной глобализации, стремительного развития науки, технологий, экономики, медицины, политики и информационно-коммуникационной сферы словарный состав узбекского языка постоянно пополняется новыми иностранными терминами.

Особое место в языковой системе занимают термины, вошедшие в узбекский язык через русский язык в советский период, а также активно заимствуемые из английского языка после обретения независимости. В статье подробно рассматриваются изменения в произношении, написании, грамматическом оформлении и семантических особенностях заимствованных терминов.

Кроме того, анализируются такие процессы, как фонологическая интеграция, лексическая ассимиляция, семантический сдвиг, прагматическая адаптация и семантическая нативизация, а также формы их проявления в узбекском языке. Научными примерами показывается, что термины русского происхождения преимущественно функционируют в административной, политической и технической сферах, тогда как английские заимствования широко распространяются в области IT, маркетинга, интернета и современных технологий. В ходе исследования выявляются типологические различия механизмов адаптации русских и английских терминов, а также научно обосновывается их влияние на лексическую систему и стилистический пласт узбекского языка. Помимо этого, рассматриваются современные тенденции формирования гибридной терминологии, смешения кодов и возникновения новых семантических единиц в речевой практике. Результаты исследования показывают, что заимствованные термины играют важную роль в расширении словарного состава узбекского языка, выражении новых научных понятий и удовлетворении современных коммуникативных потребностей.

**Ключевые слова:** терминология, лингвистическая адаптация, семантическая трансформация, фонетическая интеграция, лексическая ассимиляция, заимствованные единицы, прагматическая адаптация, морфологическая адаптация, семантическая нативизация, языковые контакты, интерференция, гибридная терминология, процесс глобализации, коммуникативная функциональность.

**Abstract.** This article comprehensively analyzes the semantic, phonetic, morphological, and pragmatic adaptation processes of terms borrowed from the Russian and English languages into the Uzbek language. In the context of modern globalization and the rapid development of science, technology, economics, medicine, politics, and information-communication systems, the vocabulary of the Uzbek language is continuously enriched with new foreign terms. In particular, terms borrowed through the Russian language during the Soviet period and English borrowings that have become increasingly widespread after independence occupy an important place in the linguistic system of the Uzbek language.

The article examines in detail the changes in pronunciation, spelling, grammatical formation, and semantic features of borrowed terminology. Furthermore, such processes as phonological integration, lexical assimilation, semantic shift, pragmatic adaptation, and semantic nativization are analyzed from a linguistic perspective. Scientific examples demonstrate that Russian-origin terms are mainly used in administrative, political, and technical fields, whereas English borrowings are actively spreading in IT, marketing, internet communication, and modern technological domains.

The research also identifies typological differences in the adaptation mechanisms of Russian and English terms and scientifically explains their influence on the lexical system and stylistic layers of the Uzbek language. In addition, the study highlights current tendencies related to hybrid terminology, code-mixing, and the emergence of new semantic units in contemporary speech practice. The findings indicate that borrowed terms play a significant role in expanding the vocabulary of the Uzbek language, expressing new scientific concepts, and satisfying modern communicative needs.

**Key words:** terminology, linguistic adaptation, semantic transformation, phonetic integration, lexical assimilation, borrowed units, pragmatic adaptation, morphological adaptation, semantic nativization, language contacts, interference, hybrid terminology, globalization process, communicative functionality.

## KIRISH

Zamonaviy tilshunoslikda o'zlashma terminlarni tadqiq etish muhim va dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon miqyosida globallashtirish jarayonining kuchayishi, xalqaro iqtisodiy va madaniy aloqalarning kengayishi, ilm-fan hamda texnologiyaning jadal rivojlanishi natijasida tillar o'rtasidagi o'zaro ta'sir yanada kuchaymoqda [1]. Natijada dunyo tillarining lug'at tarkibi yangi terminlar va atamalar bilan boyib bormoqda. Bu jarayon o'zbek tilida ham yaqqol kuzatiladi.

Ayniqsa, rus va ingliz tillaridan kirib kelayotgan terminlar zamonaviy o'zbek tilining ilmiy, texnik, iqtisodiy va ijtimoiy leksikasida muhim o'rin egallamoqda. Shu sababli xorijiy terminlarning o'zbek tiliga moslashuv mexanizmlarini o'rganish tilshunoslikning dolzarb masalalaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ma'lumki, har qanday tilning rivojlanishi boshqa tillar bilan bo'ladigan aloqalar orqali ham amalga oshadi. Tilning lug'at boyligini oshirishning asosiy manbalaridan biri o'zlashma so'zlar hisoblanadi. O'zbek tili tarixan fors-tojik, arab, rus va keyingi davrlarda ingliz tili bilan faol aloqada bo'lib kelgan [2].

Ayniqsa, XX asrda sobiq Sovet Ittifoqi tarkibida bo'lgan davrda rus tilining siyosiy va ijtimoiy mavqei yuqori bo'lganligi sababli o'zbek tiliga ko'plab ruscha terminlar kirib kelgan. "Institut", "komitet", "protsent", "metod", "telefon", "stol", "fabrika", "traktor" kabi birliklar uzoq yillar davomida o'zbek tilida faol qo'llanilib, asta-sekin til tizimiga singib ketgan. Bu terminlarning ayrimlari fonetik jihatdan o'zgarishga uchragan bo'lsa, ayrimlari deyarli asl shaklini saqlab qolgan. Mustaqillik yillaridan boshlab esa ingliz tilining xalqaro maydondagi mavqei keskin ortdi. Axborot texnologiyalari, internet, marketing, biznes, iqtisodiyot, tibbiyot va media sohalarining rivojlanishi inglizcha terminlarning o'zbek tiliga faol kirib kelishiga sabab bo'ldi [3]. Hozirgi kunda "marketing", "management", "online", "server", "startup", "scanner", "blogger", "platforma", "branding", "email", "chat" kabi terminlar kundalik nutqda ham keng ishlatilmoqda. Bu esa ingliz tilining global kommunikatsiya vositasi sifatidagi o'rnini ko'rsatadi.

Inglizcha terminlarning aksariyati dastlab asl shaklida qo'llansa-da, vaqt o'tishi bilan ular ham o'zbek tilining fonetik va grammatik qonuniyatlariga moslashib bormoqda. Xorijiy terminlarning tilga kirib kelishi oddiy leksik o'zlashuv emas, balki murakkab lingvistik jarayon hisoblanadi. Har bir termin yangi til tizimiga moslashish jarayonida fonetik, semantik, morfologik va pragmatik o'zgarishlarni boshdan kechiradi [2]. Fonetik moslashuv jarayonida xorijiy terminlar o'zbek tilining tovush tizimiga moslashadi. Masalan, ayrim inglizcha yoki ruscha so'zlarning talaffuzi o'zbek tilidagi tovush me'yorlariga yaqinlashtiriladi. Morfologik moslashuvda esa o'zlashgan birliklarga o'zbekcha qo'shimchalar qo'shib, yangi grammatik shakllar hosil qilinadi. Masalan, "server" so'zidan "serverlar", "marketing" so'zidan "marketingchi" kabi birliklar yasaladi. Bu holat terminlarning til tizimiga faol integratsiyalashayotganini ko'rsatadi.

Semantik moslashuv jarayonida esa terminlarning ma'nosida torayish, kengayish yoki ma'no siljishi hodisalari yuz beradi. Ayrim terminlar dastlab faqat ilmiy yoki professional doirada qo'llanilgan bo'lsa, keyinchalik umumxalq leksikasiga ham kirib boradi. Masalan, "online", "chat", "blogger" kabi birliklar avval tor sohada ishlatilgan bo'lsa, hozirgi kunda keng omma nutqida faol qo'llanmoqda. Shu bilan birga, ayrim terminlar o'zbek tilida yangi ma'no kasb etishi yoki ma'lum ma'noda torayishi ham mumkin. Bu esa semantik adaptatsiyaning muhim ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda o'zbek tilida ruscha va inglizcha terminlarning parallel ravishda qo'llanishi ham kuzatiladi. Ayrim hollarda bir tushunchani ifodalash uchun bir nechta variantlar mavjud bo'ladi.

Masalan, “kompyuter” va “hisoblash mashinasi”, “marketing” va “bozor faoliyati” kabi birliklar ma’lum darajada sinonimik munosabat hosil qiladi. Bu holat til tizimida gibrid terminologiyaning shakllanishiga sabab bo’lmoqda. Shuningdek, yoshlar nutqida kodlarni aralashtirish holati ham kuchayib bormoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlar ta’sirida inglizcha terminlarning faol qo’llanishi yangi kommunikativ uslublarni yuzaga keltirmoqda.

Xorijiy terminlarning o’zbek tiliga moslashuvi bir tomondan tilning lug’at boyligini kengaytirsa, ikkinchi tomondan til me’yorlari va milliy til identifikatsiyasi bilan bog’liq ayrim muammolarni ham yuzaga keltiradi [1]. Nazoratsiz va me’yorlashtirilmagan o’zlashuv natijasida ortiqcha gibrid birliklar paydo bo’lishi, milliy terminlarning iste’moldan chiqishi yoki tilning uslubiy yaxlitligiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin. Shu sababli xorijiy terminlarni ilmiy asosda tartibga solish, ularning fonetik va semantik moslashuv tamoyillarini ishlab chiqish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada rus va ingliz tillaridan kirib kelgan terminlarning o’zbek tilidagi semantik va fonetik moslashuv jarayonlari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida o’zlashgan terminlarning til tizimidagi funksional xususiyatlari, qo’llanish doirasi hamda zamonaviy o’zbek leksikasiga ta’siri ilmiy jihatdan yoritiladi. Shuningdek, rus va ingliz terminlarining moslashuv mexanizmlaridagi farqlar ham qiyosiy asosda o’rganiladi.

#### **ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA**

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida o’zbek, rus va xorijiy tilshunos olimlarning terminologiya, leksikologiya hamda o’zlashma so’zlarning lingvistik xususiyatlariga oid ilmiy ishlari tahlil qilindi. Terminlarning til tizimiga moslashuvi masalasi zamonaviy tilshunoslikning dolzarb yo’nalishlaridan biri bo’lib, ko’plab tadqiqotchilar tomonidan fonetik, semantik va morfologik jihatdan o’rganilgan. Xususan, Ё. Ҳамраеванинг “Ўзбек ва рус тилларининг қиёсий типологияси” asarida o’zbek va rus tillarining leksik hamda grammatik jihatlari qiyosiy tahlil qilinib, o’zlashma birliklarning til tizimidagi o’rni haqida muhim nazariy qarashlar bildirilgan [1]. Mazkur manba rus tilidan o’zlashgan terminlarning o’zbek tiliga moslashuv xususiyatlarini o’rganishda muhim ilmiy asos bo’lib xizmat qiladi. А. Ҳожиёвнинг “Ўзбек тили лексикологияси ва терминологияси” nomli tadqiqotida esa o’zbek tilidagi terminologik qatlam, o’zlashma so’zlarning semantik xususiyatlari va ularning til tizimiga integratsiyalashuvi keng yoritilgan [2]. Olim terminologik birliklarning lug’aviy boylikni oshirishdagi ahamiyatini ta’kidlab, xorijiy terminlarning fonetik va morfologik moslashuviga alohida e’tibor qaratadi.

Tadqiqot davomida aynan ushbu nazariy qarashlardan metodologik asos sifatida foydalanildi. Shuningdek, D. Crystalning “English as a Global Language” asarida ingliz tilining xalqaro kommunikatsiya vositasi sifatidagi o’rni hamda inglizcha terminlarning boshqa tillarga kirib borish jarayonlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan [3]. Ushbu manba ingliz tilidan kirib kelayotgan terminlarning zamonaviy o’zbek tilidagi qo’llanish tendensiyalarini tahlil qilishda muhim manbalardan biri bo’ldi. Bundan tashqari, til kontaktlari va interferensiya masalalariga bag’ishlangan xorijiy tadqiqotlar ham mavzuning nazariy asoslarini mustahkamlashga xizmat qildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida qiyosiy-tipologik, tavsifiy, semantik tahlil hamda lingvistik kuzatish usullaridan foydalanildi. Qiyosiy-tipologik metod yordamida rus va ingliz tillaridan kirgan terminlarning o’zbek tilidagi fonetik va semantik moslashuv xususiyatlari o’zaro taqqoslandi. Tavsifiy metod asosida terminlarning qo’llanish doirasi, grammatik shakllanishi va funksional xususiyatlari yoritildi. Semantik tahlil usuli orqali o’zlashgan terminlarning ma’no kengayishi, torayishi hamda semantik siljish holatlari o’rganildi. Lingvistik kuzatish metodi yordamida esa zamonaviy ommaviy axborot vositalari, internet tarmoqlari, ilmiy adabiyotlar va kundalik nutqda qo’llanayotgan terminologik birliklar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida rus va ingliz tillaridan o'zlashgan terminlarning fonetik integratsiyasi, grammatik moslashuvi hamda semantik transformatsiyasi misollar asosida ko'rib chiqildi. Olingan natijalar o'zbek tilidagi zamonaviy terminologik jarayonlarni yoritish hamda xorijiy terminlarning til tizimidagi o'rnini aniqlashga xizmat qiladi.

### **TAHLIL VA NATIJA**

Rus va ingliz tillaridan o'zbek tiliga kirib kelgan terminlarning lingvistik moslashuv jarayoni tahlil qilinganda, ularning fonetik, semantik hamda morfologik jihatdan ma'lum o'zgarishlarga uchrashi kuzatildi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, rus tilidan o'zlashgan terminlarning katta qismi tarixiy omillar sababli o'zbek tiliga ancha oldin kirib kelgan va hozirgi kunda faol leksik qatlamning tarkibiy qismiga aylangan. "Institut", "protsent", "komitet", "telefon", "fabrika", "metod" kabi terminlar o'zbek tilida deyarli tabiiylashib ketgan bo'lib, ular nutqda erkin qo'llaniladi.

Mazkur terminlarning ayrimlari fonetik jihatdan o'zbek tilining tovush tizimiga moslashgan. Masalan, rus tilidagi ayrim undosh tovushlar talaffuz jarayonida soddalashgan yoki o'zbekcha talaffuz me'yorlariga yaqinlashtirilgan. Ingliz tilidan kirib kelayotgan terminlarda esa boshqa tendensiya kuzatiladi. Hozirgi globallashuv davrida inglizcha terminlar asosan internet, axborot texnologiyalari, marketing, biznes va media sohalari orqali o'zbek tiliga kirib kelmoqda. "Startup", "online", "scanner", "server", "blogger", "platforma", "marketing", "branding" kabi birliklar ko'pincha asl shakliga yaqin holda qo'llanmoqda. Biroq vaqt o'tishi bilan bu terminlar ham o'zbek tilining grammatik tizimiga moslashib bormoqda.

Masalan, "bloggerlar", "serverga", "marketingchi" kabi shakllarning yuzaga kelishi xorijiy terminlarning o'zbek tilidagi morfologik integratsiyasini ko'rsatadi. Semantik tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ayrim terminlarning ma'nosi o'zbek tilida kengaygan yoki toraygan holda qo'llanmoqda. Masalan, "online" termini dastlab faqat internetga ulangan holatni bildirgan bo'lsa, hozirgi kunda "online dars", "online savdo", "online uchrashuv" kabi keng ma'nolarda ishlatiladi.

Shuningdek, ayrim terminlar o'zbek tilida yangi uslubiy yoki pragmatik ma'no kasb etgan. Bu esa semantik adaptatsiya jarayonining faol davom etayotganini ko'rsatadi. Tadqiqot davomida rus va ingliz terminlarining moslashuv mexanizmlarida ma'lum farqlar mavjudligi aniqlandi. Rus tilidan kirgan terminlar ko'proq tarixiy va siyosiy ta'sir natijasida o'zlashgan bo'lsa, inglizcha terminlarning kirib kelishi asosan global kommunikatsiya, texnologik taraqqiyot va ommaviy madaniyat bilan bog'liqdir. Shu sababli ruscha terminlar ko'proq rasmiy-uslubiy qatlamda faol ishlatilsa, inglizcha terminlar zamonaviy texnologik va yoshlar nutqida keng qo'llanmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, xorijiy terminlarning o'zbek tiliga moslashuvi tilning lug'at boyligini kengaytirish va yangi ilmiy tushunchalarni ifodalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, terminlarni me'yordlashtirish, ularning fonetik va semantik moslashuv tamoyillarini ilmiy asosda tartibga solish zarurati mavjud. Chunki nazoratsiz o'zlashuv til tizimida gibril birliklarning ortishiga va ayrim milliy terminlarning iste'moldan chiqishiga olib kelishi mumkin. Shunday bo'lsa-da, tadqiqot natijalari xorijiy terminlarning o'zbek tilining zamonaviy rivojlanishida muhim omillardan biri ekanligini tasdiqlaydi.

### **MUHOKAMA**

Tadqiqot natijalari rus va ingliz tillaridan o'zbek tiliga kirib kelgan terminlarning til tizimiga moslashuvi murakkab va ko'p bosqichli lingvistik jarayon ekanligini ko'rsatdi.

O'zlashgan terminlar dastlab xorijiy birlik sifatida qo'llanilgan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan o'zbek tilining fonetik, semantik va grammatik me'yorlariga moslashib, faol leksik qatlam tarkibiga kirib bormoqda. Ayniqsa, rus tilidan o'zlashgan terminlarning aksariyati uzoq tarixiy davr davomida qo'llanilgani sababli ular bugungi kunda deyarli milliylashgan birlik sifatida qabul qilinadi. Bu holat rus tilining sobiq Sovet davridagi ijtimoiy-siyosiy mavqei bilan izohlanadi. Ingliz tilidan kirib kelayotgan terminlar esa asosan globallashuv, internet texnologiyalari va xalqaro kommunikatsiya bilan bog'liq holda faol qo'llanmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, inglizcha terminlar ko'pincha asl shaklini saqlab qolishga moyil bo'lib, bu holat zamonaviy texnologik va media muhit ta'siri bilan bog'liqdir.

Masalan, "startup", "online", "branding", "server" kabi terminlar o'zbek tilida deyarli o'zgarmagan shaklda ishlatilmoqda. Shu bilan birga, ushbu terminlarga o'zbekcha grammatik qo'shimchalarning qo'shilishi ularning til tizimiga integratsiyalashayotganini ko'rsatadi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat sifatida semantik adaptatsiya masalasi kuzatildi. Ayrim terminlar o'zbek tilida asl ma'nosidan kengroq yoki torroq ma'noda qo'llanmoqda. Bu holat tilning kommunikativ ehtiyojlari va nutqiy muhit bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa, yoshlar nutqi va internet kommunikatsiyasida inglizcha terminlarning faol qo'llanishi kodlarni aralashtirish hodisasini kuchaytirayotgani aniqlandi. Bu esa zamonaviy o'zbek tilida gibril terminologiyaning shakllanishiga olib kelmoqda. Shuningdek, tadqiqot natijalari xorijiy terminlarning me'yorlashtirilishi masalasi ham dolzarb ekanligini ko'rsatdi.

Ayrim terminlarning bir necha variantda qo'llanishi yozuv va talaffuzda turli xil shakllarning paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Masalan, "marketing" va "marketing", "blogger" va "blogger" kabi shakllarning parallel ishlatilishi terminologik yagona me'orning to'liq shakllanmaganini ko'rsatadi. Shu sababli xorijiy terminlarni o'zbek tiliga moslashtirishda ilmiy asoslangan terminologik siyosatni yuritish muhim hisoblanadi. Umuman olganda, rus va ingliz tillaridan kirib kelgan terminlar o'zbek tilining lug'at boyligini kengaytirish, yangi ilmiy va texnologik tushunchalarni ifodalash hamda zamonaviy kommunikativ ehtiyojlarni qondirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ularning til tizimiga moslashuv jarayonini nazorat qilish va milliy til me'yorlari asosida tartibga solish zamonaviy tilshunoslikning muhim vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

## XULOSA

Mazkur tadqiqot davomida rus va ingliz tillaridan o'zbek tiliga kirib kelgan terminlarning semantik, fonetik va morfologik moslashuv jarayonlari lingvistik jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xorijiy terminlarning o'zbek tiliga o'zlashuvi tabiiy va uzluksiz jarayon bo'lib, u tilning lug'at boyligini kengaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, rus tilidan kirgan terminlar tarixiy va ijtimoiy-siyosiy omillar ta'sirida o'zbek tilida mustahkam o'rin egallagan bo'lsa, ingliz tilidan kirib kelayotgan terminlar zamonaviy texnologiyalar, internet, biznes va global kommunikatsiya jarayonlari bilan bog'liq holda faol qo'llanmoqda. Tahlillar natijasida xorijiy terminlar o'zbek tilining fonetik tizimiga moslashishi, grammatik qo'shimchalarni qabul qilishi hamda semantik jihatdan ma'lum o'zgarishlarga uchrashi aniqlandi.

Ayrim terminlar ma'no kengayishi yoki torayishi hodisasini boshdan kechirayotgan bo'lsa, boshqalari kundalik nutq va professional kommunikatsiyaning faol qismiga aylangan. Bu esa terminlarning o'zbek tilidagi integratsiya jarayoni faol davom etayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida rus va ingliz tillaridan o'zlashgan terminlarning moslashuv mexanizmlarida ma'lum farqlar mavjudligi kuzatildi.

Ruscha terminlar ko'proq rasmiy, ilmiy va texnik uslubda qo'llansa, inglizcha terminlar axborot texnologiyalari, marketing va internet kommunikatsiyasida keng tarqalganligi bilan ajralib turadi. Bu holat zamonaviy globallashtirish jarayonining til tizimiga ta'sirini yaqqol namoyon etadi. Tadqiqot natijalari xorijiy terminlarni ilmiy asosda me'yorlashtirish va ularning o'zbek tiliga moslashuv tamoyillarini ishlab chiqish zarurligini ko'rsatdi.

Chunki nazoratsiz o'zlashuv til tizimida gibrid birliklarning ortishiga hamda ayrim milliy terminlarning iste'moldan chiqishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois kelgusida terminologik siyosatni takomillashtirish, milliy muqobillar yaratish va o'zlashgan birliklarni lingvistik jihatdan tartibga solish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Umuman olganda, rus va ingliz tillaridan kirib kelgan terminlar o'zbek tilining zamonaviy rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda hamda ilmiy, texnologik va kommunikativ ehtiyojlarni qondirishda katta rol o'ynamoqda.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. Хамраева Й. Ўзбек ва рус тилларининг қиёсий типологияси (маърузалар матни). - Қарши: Қарши давлат университети, 2007.
2. Ҳожиёв А. Ўзбек тили лексикологияси ва терминологияси. - Тошкент:-Фан, 2010.
3. Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Тошкент: Университет, 2006.
4. Миртожиев М. Ҳозирги ўзбек адабий тили. -Тошкент: Ўқитувчи, 2004.
5. Crystal D. English as a Global Language. - Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
6. Weinreich U. Languages in Contact: Findings and Problems. -New York: Linguistic Circle of New York, 1953.
7. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. -Москва: Советская энциклопедия, 1966.
8. Кубрякова Е. С. Язык и знание. -Москва: Языки славянской культуры, 2004.
9. Раҳимов С. Ўзбек тилида ўзлашма сўзлар тадқиқи. -Тошкент: Фан, 2015.
10. Фуломов А., Аскарлов М. Ҳозирги ўзбек адабий тили. - Тошкент: Ўқитувчи, 1987.